

Předmět: Dějiny politických teorií, část II. (20. století)

Vyučující: PhDr. Marta Goňcová, CSc.

Katedra OV PdF MU, goncova@jumbo.ped.muni.cz

2. ročník oboru OV pro ZŠ a ZSV pro SŠ

jarní semestr akademického roku 2008/2009

Cíl výuky: základní orientace ve vývoji politických teorií 20. století

Přednáška: 1 hodina týdně

Seminář: 2 hodiny týdně

Semestr zakončen: zápočet, zkouška

Podmínky udělení **zápočtu**: aktivní účast na seminářích (dvě absence), seminární práce v rozsahu

6 normovaných stran - výběr z literatury k seminářům (téma konzultovat s vyučujícím).

Zkouška z DPT II – OV pro ZŠ

Zkouška - souborná z Dějin politických teorií I a II – ZSV pro SŠ

A. Tématické okruhy přednášek

1. Sociologie v politické teorii 20. století (Max Weber, Ralf Dahrendorf, Petr Berger,, Anthony Giddens, Ulrich Beck, Jan Keller, Ivo Možný,...).
2. Teorie elit. Masa a moc (Elias Canetti).
3. Krize demokracie v meziválečném období (Fašismus. Německý národní socialismus. Režimy autoritativního typu ve střední a jihovýchodní Evropě.).
4. Pojem svobody a totality v dílech H. Arendtové. Mezi demokracií a totalitarismem- R. Aron. Totalitní demokracie J. L. Talmona.
5. Kritická teorie frankfurtské školy. Jürgen Habermas.
6. Existencialismus - člověk, svoboda a společnost. J. P. Sartre. K. Jaspers a otázka viny.
7. Politická filosofie křesťanského personalismu.
Marxismus v italské a francouzské verzi (Antonio Gramsci, B. Croce, Roger Garaudy).
8. Liberalismus. Stát, člověk, společnost. Diskuse o sociální spravedlnosti (Hayek, Rawls, Nozick,...). Nové teorie společenské smlouvy (J. Rawls, R. Nozick).
9. Teorie demokracie ve 20. století. K. Popper. Robert Dahl., A.a H. Tofflerovi - teorie třetí vlny.
10. Globalizace - pro a proti. Zygmunt Bauman. Ulrich Beck.
11. – 13. Perspektivy demokracie po roce 1989 a po 11. září....
  - A. Francis Fukuyama, R. Kagan, N. Fergusson, Chossudovský .
  - B. Samuel Huntington . P. J. Buchanan . I. Wallerstein.
  - C. Noam Chomský.
  - D. Nový světový řád a demokracie. Kosmopolitismus.

B. Tématické okruhy seminářů

1. Individuum a společnost v českém politickém myšlení 20. a 21. století (T. G. Masaryk, F. Krejčí, E. Rádl, F. Weyr, K. Čapek, J. L. Fischer, I. A. Bláha, J. Patočka, V. Čermák, V. Bělohradský, F. Šamalík, P. Barša...).
2. Politik a politika v sociologických teoriích Maxe Webera a Ralfa Dahrendorfa. Petr Berger a společnost. Důsledky krize středních vrstev - J. Keller. Třetí cesta A. Giddense.
3. Fašismus. Rasismus. Antisemitismus. Popírání holocaustu.
4. Totalitarismus - G. Orwell, H. Arendtová, R. Aron.
5. Kritická teorie frankfurtské školy. Od Adorna k Habermasovi. Krize společnosti a krize demokracie (práce H. Marcuseho a E. Fromma).
6. Existencialismus a hledání smyslu lidské existence, dějin, úsilí o dosažení a udržení si svobody jako nejvyšší hodnoty. Diskuse o dílech J. P. Sartra, A. Camuse, K. Jasperse, N. Berďajeva.
7. Křesťanský personalismus a hledání řešení prohlubující se krize společnosti (J. Maritain, G. Marcel, R. Guardini, P. L. Landsberg, P. T. de Chardin, P. Chauchard).
Encyklika papeže Jana Pavla II: Centesimus annus.
Světový étos Hanse Künga.
8. Liberalismus. Pojem svobody a jeho interpretace (P. Berger, I. Berlin). Ekonomický liberalismus (F. A. Hayek, M. a R. Friedmanovi, M. Novak). J. Rawls, R. Nozick. Fukuyama: Konec dějin? F. Zakaria.
9. Teorie demokracie v dílech K. Poppera, R. Dahla, A. a H. Tofflerových.
10. Globalizace : Z. Bauman, Ulrich Beck.
11. F. Fukuyama.. S. Huntington . P.J. Buchanan.
12. N. Chomský. R. Kagan. I. Wallerstein.
13. Feminismus a česká společnost.

LITERATURA K DĚJINÁM POLITICKÝCH TEORIÍ 20. STOLETÍ.

Základní literatura

- Miller, D.: Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Praha 1995, Praha 2000, Praha 2003
- Hloušek, V., Kopeček, L.(Ed.): Demokracie. Teorie, modely, osobnosti. Brno, MU 2003, 2007
- Velké postavy politické filosofie. Sestavil J. Žeglitz. Praha 1996
- Rosůlek, Přemysl a kol.: Politická filozofie. Aktuální problémy. Plzeň, Nakl. Aleš Čeněk 2007
- Fenske, Hans, Mertens, D...:Geschichte der politischen Ideen. Von der Antik bis zur Gegenwart.
Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt am Main 2008
- Swift, A.: Politická filozofie. Základy moderní politologie. Praha, Portál 2005
- Blanka Říchová: Přehled moderních politologických teorií. Praha, Portál 2000
- A. Heywood: Politologie. Praha, Eurolex Bohemia 2004
- Sokol, J., Mičienka, M., Jirásková, J.: Občanské minimum. Praha Tavis 2002
- Mičienka, M.: Příruční slovník občana. Praha, SLON 2003
- W.J.Stankiewicz: Politické teorie a současný svět. Brno, CDK 2003

Literatura k tématickým okruhům v seminářích (výběr pro seminární práce – po konzultaci s vyučujícím):

1. Individuum a společnost v českém politickém myšlení 20. a 21. století

- Václav Bělohradský: Přirozený svět jako politický problém. Praha 1991
V. Bělohradský: Kapitalismus a občanské cnosti. Praha 1992
V. Bělohradský: Mezi světy & Mezisvěty. Praha 1997
V. Hloušek, L. Kopeček: Konfliktní demokracie. Moderní masová politika ve střední Evropě. Brno, MPÚ 2004
Karel Müller: Češi a občanská společnost. Praha 2002
K. Müller: Evropa a občanská společnost. Projekt evropské identity. Praha 2008
Egon Bondy: Neuspořádaná samomluva. Brno 2002
Pavel Barša: Hodina impéria. Brno MU 2003
P. Barša: Politická teorie multikulturalismu. Brno 1999
-

2. Politik a politika v sociologických teoriích

- Karel Müller, K.: Politická sociologie. Praha 2008
Max Weber: Politika ako povolanie. Bratislava 1990
M. Weber: Metodologie, sociologie a politika. Praha 1998.
A.J.Schumpeter: Kapitalismus, socialismus a demokracie. Brno 2004
Ralf Dahrendorf: Moderný sociálny konflikt. Bratislava 1991
R.Dahrendorf: Pokoušení nesvobody. Intelektuálové v čase zkoušek. Jinočany, H and H 2008
Petr Berger: Kapitalistická revoluce. Bratislava 1993
P. Berger: Nejistý triumf demokratického kapitalismu. Praha 1992
Z. Bauman: Individualizovaná společnost. Praha 2004
Z. Bauman: Úvahy o postmoderní době. Praha 2006
Zygmund Bauman: Myslet sociologicky. Praha 2000
Z. Bauman: Modernost' a holokaust. Bratislava 2002
Z.Bauman: Tekuté časy. Život ve věku nejistoty. Praha 2008
Ulrich Beck: Vynalézání politiky. Praha 2007
Anthony Giddens: Třetí cesta. Praha 2001 , Třetí cesta a její kritici. Praha 2004
J. Keller: Politika s ručením omezeným. Praha 2001
Jivo Možný: Proč tak snadno? Praha 1999
-

3. Fašismus. Rasismus. Antisemitismus. Popírání holocaustu.

- Mannet, Pierre: Proč existují národy: úvahy o demokracii v Evropě. Brno CDK 2007
A.Hitler: Můj boj. Praha 2000
Elias Canetti: Masa a moc. Praha 2007
D.E.Lipstadvová: Popírání holocaustu. Praha 2001
E. Burr Bukey: Hitlerovo Rakousko. Praha 2002
Finkelstein, Norman G.:Průmysl holocaustu. Úvahy o zneužívání židovského utrpení. Praha, Dokořán 2006
Laqueur, Walter: Měníci se tvář antisemitismu- od starověku do dnešních dnů. Praha LN 2007 Laqueur, Walter: Poslední dny Evropy...Humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie? Praha LN 2006
Pierre Milza: Evropa v černých košilích. Praha 2005
P. Bakalář: Tabu v sociálních vědách. Praha 2003, Psychologie Romů. Volné pokračování knihy Tabu v sociálních vědách. Praha 2004
J. Wolf: Lidské rasy a rasismus v dějinách a souvislostech. Praha 2000 (jen v semináři)
George M. Fredrickson: Rasismus - stručná historie. Praha 2003 (jen v semináři)

R. Gellately: Kdo podporoval Hitlera. Praha 2003
Hans-Henning Scharsach: Lékaři a nacismus. Praha 2001 (jen v semináři)
Sax, B.: Zvířata ve Třetí říši. Praha 2003 (jen v semináři)
Šišková, T.(Ed.): Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha 2008 (jen v semináři)

---

4. Totalitarismus

George Orwell: 1984
Hannah Arendtová: Krize kultury. Praha 1994
Hannah Arendtová: O násilí. Praha 1995
Hannah Arendtová: Eichmann v Jeruzalémě. Praha 1995
Hannah Arendtová: Původ totalitarismu. Díl I.-III. Praha 1996
Raymond Aron: Demokracie a totalitarismus. Praha 1988
Raymond Aron: Opium intelektuálů. Praha 2001
Raymond Aron: Angažovaný pozorovatel. Praha , MF 2003
Novák, Miroslav: Mezi demokracií a totalitarismem. Aronova politická sociologie industriálních společností 20. století. Brno, MU MPÚ 2008

---

5. Kritická teorie frankfurtské školy.

Herbert Marcuse: Psychoanalýza a politika. Praha 1969, Jednorozměrný člověk. Praha 1991
Erich Fromm: Mít nebo být? Praha 1994 (jen v semináři), Strach ze svobody. Praha 1993 (jen v semináři)
J. Habermas, I. Shapiro: Teorie demokracie dnes. Praha 2002
J. Habermas: Budoucnost lidské přirozenosti. Praha 2003
Axel Honneth: Sociální filosofie a postmoderní etika. Praha 1996

---

6. Existencialismus

J. Collins: Heidegger a nacisté. Praha 2001
J.P.Sartre: Existencialismus je humanismus. Praha 2004,
Marxismus a existencialismus. Praha 1966
J. P. Sartre: Cesty k slobode. Vek rozumu. Bratislava 1994
A. Camus: Člověk revoltující. Praha 2007
K. Jaspers: Otázka viny. Praha 1991
N. Berďajev: Smysl dějin. Praha 1995, kap. 6., 9. a 10.
N. Berďajev: O otroctví a svobodě člověka. Praha 1997
V. Černý: První a druhý sešit o existencialismu. Praha 1992
Karel Kosík: Dialektika konkrétního. Praha 1963
Milan Machovec: Smysl lidské existence. Praha 2002

---

7. Křesťanský personalismus

Jacques Maritain: Člověk a stát. Praha 2007
Gabriel Marcel: K filosofii naděje. Praha 1971
Pierre Teilhard de Chardin: Vesmír a lidstvo. Praha 1989, část IV.(jen seminář)
Pierre Teilhard de Chardin: Místo člověka v přírodě, Praha 1993 (jen seminář)
Paul Chauchard: Věda a smysl života. Praha 1971, část III.(jen seminář)
Jan Pavel II.: Centesimus annus. Praha 1991 (jen seminář)
Sociální encykliky 1891-1991. Praha 1996
P. Fiala, J. Hanuš, J. Vybíral: Katolická sociální nauka a současná věda. Brno 2004

J. Hanuš, J. Vybíral: Náboženství v globální občanské společnosti. Brno 2008
Juergensmeyer, Mark: Teror v myslí boží. Globální vzestup náboženského násilí. Brno 2007
Hans Küng: Světový étos pro politiku a hospodářství. Praha 2000
Lyon, D.: Ježíš v Disneylandu. Náboženství v postmoderní době. Praha 2002

Evropská levice a její vztah k existencialismu a křesť. personalismu

A. Gramsci: Společnost, politika, filozofie. Bratislava 1987 část V. a VI.
A. Gramsci: Poznámky o Machiavellim, politice a moderním státu. Praha 1970
A. Gramsci: Základy politiky. Praha 1967
G. Lukács: Existencialismus či marxismus? Praha 1949
R. Garaudy: Perspektivy člověka. Praha 1969, kap. 1.
Benedetto Croce: Historie jako myšlení a jako čin. Brno 2006

---

8. Liberalismus

J. Gray: Liberalismus. Praha 1999
J. Gray: Dvě tváře liberalismu. Praha 2004
J. Gray: Marné iluze. Falešné představy globálního kapitalismu. Košice 2002
J. Gray: Al Kajda a co znamená být moderní. Praha 2005
L. von Mises: Liberalismus. Praha 1998
F. A. Hayek: Cesta do otroctví. Praha 1990, Praha, Barrister-Principal 2004
F. A. Hayek: Právo, zákonodárství a svoboda. Praha 1991, I. - III. díl, Praha 2000.
M. a R. Friedmanovi: Svoboda volby. Praha 1992, část 1.-5., část 10.
Michael Novak: Duch demokratického kapitalismu. Praha 1992
John Rawls: Teorie spravedlnosti. Praha 1995
John Rawls: Politický liberalismus. Prešov SLOVACONTACT 1997
John Rawls: Spravedlivost jako férovost. Bratislava, Kalligram 2007
Robert Nozick: Anarchie, stát a utopie. In: O slobode a spravodlivosti. Bratislava 1993, s. 114-172
F. Zakaria: Budoucnost svobody. Neoliberalní demokracie v USA i ve světě. Praha, Academia 2005
J.L. Talmon: O původu totalitní demokracie. Praha 1998
Jen v semináři:
Hrubec, Marek (Ed.): Demokracie, veřejnost a občanská společnost. Praha, Filosofie, FÚ AV ČR 2004
Hrubec, M. (Ed.): Globální spravedlnost a demokracie. Praha, Filosofie, FÚ AV ČR 2004
Hrubec, M. (Ed.): Spor o Evropu: postdemokracie, nebo predemokracie? Praha, Filosofie, FÚ AV ČR 2005

---

9. Teorie demokracie

Palle Svensson: Teorie demokracie. Brno 1995.
Giovanni Sartori: Teória demokracie. Bratislava 1993
Giovanni Sartori: Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci. Esej o multietnické společnosti. Praha 2005
Siedentop, Larry: Demokracie v Evropě. Praha 2004

Karl Popper: Otevřená společnost a její nepřátelé. I. a II. díl. Praha 1994
Karl Popper: Bída historicismu. Praha 1994
Robert Dahl: Demokracie v právním státě? Praha 1995
Robert Dahl: Demokracie a její kritici. Praha 1995
Robert Dahl: O demokracii. Průvodce pro občany. Praha 2001
Daniel Bell: Kulturní rozpory kapitalismu. Praha 1999

Alvin a Heidi Toffler: Utváranie novej civilizácie - politika tretej vlny. Bratislava 1996
Alvin a Heidi Toffler: Nová civilizace. Třetí vlna a její důsledky. Praha 2001. Praha 2002
Alvin a Heidi Toffler: Válka a antiválka. Praha 2002

---

10. . Globalizace

Z. Bauman: Globalizace. Důsledky pro člověka. Praha 1999
Ulrich Beck: Riziková společnost. Na cestě k jiné moderně. Praha 2004
Ulrich Beck: Co to je globalizace? Omyly a odpovědi. Brno 2007
U. Beck: Moc a protiváha moci v globálním věku. Nová ekonomie světové politiky. Praha 2007
Martin Ehl: Globalizace. Pro a proti. Praha 2001
Lipovetsky, Gilles: Paradoxní štěstí. Esej o hyperkonzumní společnosti. Praha 2007
V. Mezřický (Ed.): Globalizace. Praha 2003
N. Hertzová: Plíživý převrat. Globální kapitalismus a smrt demokracie. Praha 2003
J. Osterhammel, N.P. Petersson: Geschichte der Globalisierung. München, 2003

U. Beck: Das kosmopolitische Europa. Frankfurt am Main 2007
Ferrari, Alessandro: Nedostatek soudnosti? Evropská a kosmopolitní otázka. Praha 2007
M. Hardt, A. Negri: Empire. Die neue Weltordnung. Frankfurt am Main 2003
Bassam Tibi: Die neue Weltordnung. Westliche Dominanz und islamischer Fundamentalismus. Berlin 1999
Roger Scruton: Západ a ti druzí. Globalizace a teroristická hrozba. Brno 2007
M. Valach: Svět na předělu. Brno 1999
A. Kuras: Glokalismus a demokracie. Olomouc 2002

---

11. Francis Fukuyama. Samuel Huntington . Patrick J. Buchanan.

.Francis Fukuyama: Konec dějin? In: Střední Evropa. Revue pro středoevropskou kulturu a politiku. Roč. 6, č. 15, 1990, s. 9-25.
F. Fukuyama: Konec dějin a poslední člověk. Praha. 2002
F. Fukuyama: Budování státu podle Fukuyamy. Praha 2004
F. Fukuyama: Velký rozvrat. Praha 2006
Samuel P. Huntington: Sřtět civilizací. Praha 2001
S. P. Huntington: Kam kráčíš, Ameriko? Krize americké identity. Praha 2005
S. P. Huntington: Třetí vlna. Demokratizace na sklonku dvacátého století. Brno 2008
Patrick, J. Buchanan: Smrt západu. Praha 2004

Budil, I. a kol.: Sřtět civilizací? Žhavé sondy deseti autorů. Praha 2002
Jan Průcha: Interkulturní psychologie. Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik a národů.
Praha 2004

Marek Hrubec (Ed.): Interkulturní dialog o lidských právech. Západní, islámské a konfuciánské perspektivy. Praha 2008

---

12. Noam Chomský. Robert Kagan. Imanuel Wallerstein.

N. Chomsky : Perspektivy moci. Praha 1998
N. Chomsky: Tajnosti, lži a demokracie. Olomouc 1999
N. Chomsky: 11.9. Praha, Mezera 2003
N. Chomsky: Neoliberalismus und globale Weltordnung. Hamburg, Wien 2002
N. Chomsky, M. Foucault, F. Elders: Člověk, moc a spravedlnost. Praha 2005
N. Chomsky: Hegemonie nebo přežití. Americké tažení za globální nadvládu. Praha 2006
N. Chomsky: Moc a teror. Praha 2007
N. Chomsky, Barsamian, David: Imperiálne ambície. Rozhovory o svete po 11. septembri. Bratislava, 2008

- N. Chomsky: Intervence. Praha 2008
- M. Chossudovsky: Válka a globalizace. Pravda o 11. září. Praha 2003
- Imanuel Wallerstein: Úpadek americké moci. USA v chaotickém světě. Praha 2005
- I. Wallerstein: Utopistika. Historická rozhodnutí v 21. století. Praha 2006
- I. Wallerstein: Evropský univerzalizmus. Rétorika moci. Praha 2008
- I. Wallerstein: Die Barbarei der Andersen. Europäischer Universalismus. Verlag Klaus Wagenbach Berlin 2007
- Bernard-Henri Lévy: Americká závrať. Brno 2006
- R. Kagan: Labyrint síly a ráj slabosti. Amerika, Evropa a nový světový řád. Praha 2003
-

13. Feminismus a česká společnost

- J. S. Mill: Poddanstvo žien. Bratislava 2003
- L. Formánková, K. Rytířová (Ed.): ABC feminizmu. Brno 2004
- Johana Suková: Příručka militantního feminizmu. Praha 1999
- Josef Hausmann: Základy mužského šovinizmu. Ústí nad labem 2002
- Ann Oakleyová : Pohlaví, gender a společnost. Praha 2000
- Pavel Barša: Panství člověka a touha ženy. Praha 2002
- Jan Ponešický: Fenomén mužství a ženství. Praha 2003
- Alena Vodáková, Olga Vodáková (Ed.): Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? Praha, 2003